

»poj fantazmov (»ah, prigni glavu jače i pričaj mi / o glupom princu Tri-li-li«) ali pa obnavlja spomine in se spet prebudi »... za uglom, u tepanju razmimoišli smo se jednog jesenjega dana.«

Muzikalno vpliva »Tuga«, pesem bolestone ljubezni, z začetnim in končnim refrenom:

u ovu noć dok mutne vode
mrtvu i lepu jesen nose.

Zložil jo je Miloš Đorđević, ki so se mu posrečili tudi »Zimski pejzaži«. V glavnem: lirski impresionizem. Razpoložensko mu sliči B. L. Lazarević, ki pa se ostreje zaveda samega sebe (Molitva za večje), ali se vendar navzlic temu predaja trudnim vtisom, ki mu jih prinaša sivo življenje. Najčistejša njegova pesem je Kafana, v kateri pričarajo monotoni verzi žalosten prizor večnega umiranja v predmestju, ki se tolaži: »Napolju kiša niz oluk dobuje / I niko ne zna šta vreme tka: / Juče je bilo, danes je sada, / A sutra biće ko zna šta. /«.

Različni so si ti mladi pesniki in enotne vezi bi ne našel med njimi. Ali po neki zaokroženosti doživljanja in izražanja, ki je značilna za slehernega od njih, kakor tudi po nekaterih socialnih in miselnih poudarkih, ne malo tudi po pažnji za obliko, je ta lirika prikupljiv izraz najmlajše generacije.

Miran Jarc

S. M. Štedimlija: Rub jave. 1930. Štampanje Umetniško grafički zavod »Žikišon«, Paraćin. (Cirilica.)

Drobna knjižica »Krikov«, ki ji niti število strani ne morem kar takoj povedati, ker so označene s črkami. Avtorjevih prejšnjih del ne poznam, dasi jih je precej in se že iz njihovih naslovov vidi, da se pesnik podrobno bavi s Črno goro, z njeno »borbo za svoja prava«, s pesniškim kultom Črne gore in da ga zanima tudi »religiozni kult« njegove ožje domovine. Pričujoča zbirka pa je nekak pozdrav tovarišem na begu iz življenja, iz resničnosti in javnosti, ki ga je zmučila do smrti. To je šop fotografij emocij, ki njih »imaginarne sence prodirajo skoz gosto meglo večnosti.« »Iz blodenj in tavanj vas pozdravljam na begu v sanje, odkoder bom gledal obrise vaših velikih postav. Rodimo se in umiramo, da bi svet vedel, da smo živel...« »Ako presahnu snovi i lutanja nova, / u svojoj svijesti načćeš pomračenje uma /

posuto prahom slomljenih misli bez bolova!«

Pesnitev, ki nosi naslov cele zbirke, je plamteča izpoved prometejskega borca, ki mora prikovan na skalo družabnega reda umolkniti. Stilno je ta pesnitev na višini lirike, kot jo poznamo iz svobodnih ritmov prvotnega Krleža ali pa ostrega Cesarca. Prav tako »Poslanica jednoga bez sebe« z verzi, ki izražajo elementarnega človeka, sovražnega »skeptičku pozu«, drvečega pod silnim nagonom skoz »Saharu života«, v zavesti, da se je treba vsega darovati življenju, ki ga je priklicalo pod sonce. — Škoda, da oprema knjižice bolj spominja na brošuro kot na pesniško zbirko.

Miran Jarc

Julius Meier-Graefe, Die weiße StraÙe. Klinkhard & Biermann, Berlin, 1930.

Dnevnik ujetništva. Ne toliko dogajanje, kolikor notranje doživetje. Avtor (literarni pobornik impresionizma v Nemčiji) pride ob začetku vojne kot prostovoljski bolniški strežnik na vzhodni fronti pri izvrševanju te samaritanske dolžnosti s svojim avtomobilom v rusko ujetništvo. Nov svet vstane pred njim. Obdajajo ga ljudje, ki so mu sicer sovražniki, a se srečavajo ž njim kot s kom izmed sebe in se izraža njegovo ujetništvo le v omejitvi svobode. V pisatelju, ki je šel kot pobornik nemštva v vojno, zavladala ruska psiha, ruska mentaliteta, simbolizirana z neskončnostjo bele ceste, ki pelje mimo vilske naselbine Mokrov (v bližini Moskve), kjer je bil M.-G. nekaj časa interniran, proti Sibiriji. Ko prejme vest, da bo zamenjan, se zbudi v njem, ki slutiti v tem konec svojih vezi do novega sveta, prej obžalovanje kot radost. A vest o izmenjavi je preuranjena in na transportu v Sibirijo oživi M.-G. znova. Čudovito je popisano, kako se ta sensibilni in prekultivirani človek, ta samotar in fronder v domovini, v krogu ujetih a duševno dosti manjvrednih oficirjev vživi, kako postane iz ekskluzivista kolektivno čuteč človek. Ko se mu potem zares odpro vrata v svobodo, se vrne v domovino kot tujec, poln podob, ki jih je gledal v Rusiji. Tako zrcali vsebina knjige dušo pisatelja, razmerje njegovega jaza do problema Rusije, katero mora v slehernem, ki se je kdaj približal tej deželi in njenim prebivalcem, zbuditi odmev.

St. Poglajen-Neuwall